

København den 25. marts 2024

Høring vedrørende lov om ændring af lov om social service, lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, lov om opkrævning af underholdsbidrag og forskellige andre love

LOS takker for muligheden for at afgive høringssvar på ændringer af lovgivning om magtanvendelse over for børn, unge og voksne. LOS anerkender behovet for at justere på den nuværende lovgivning samtidig med, at LOS finder dele af forslagene bekymrende.

1. Generelle bemærkninger

For LOS er det vigtigt at sikre den højeste kvalitet i den socialfaglige indsats på børne- og ungehjem samt botilbud, hvorfor det til enhver tid skal stå tydeligt, at magtanvendelser alene kan finde sted i situationer, hvor alle socialpædagogiske og behandlingsmæssige tiltag er afprøvet, og hvor der ikke er andre muligheder for at nedtrappe konflikt og frustration, samt at magtanvendelsen ikke afløser den socialpædagogiske og behandlingsmæssige indsats, men alene kan anvendes i en konkret situation, hvor der op til situationen er arbejdet socialpædagogisk, og hvor magtanvendelsen giver mulighed for herefter at kunne fortsætte den socialpædagogiske og behandlingsmæssige indsats.

Det er endvidere vigtigt at understrege, at enhver magtanvendelse altid vil skulle foretages så skånsomt som muligt, både i forhold til den enkelte beboer, der anvendes en magtanvendelse over for, og i forhold til de øvrige beboere. En magtanvendelse vil derudover altid skulle være proportionel med det formål, der er årsag til magtanvendelsen, og hvis der er mulighed for, at andre og mere skånsomme handlinger kan anvendes, skal dette gøres.

LOS gennemførte i efteråret 2023 en spørgeskemaundersøgelse blandt LOS' medlemmer om deres oplevelse af magtanvendelsesreglerne, og tilbage stod skismaet mellem omsorg og magtanvendelse, hvor fravær af mulighed for magtanvendelse – fx at kunne fratage en ung pige sin mobiltelefon i en afgrænset periode en nat for at forhindre prostitution på nettet – kan virke som et omsorgssvigt, ligesom den manglende mulighed for at låse sig ind til en beboer, der er ved at gøre skade på sig selv, på samme vis kan være et omsorgssvigt. Samtidig står det klart, at magtanvendelse aldrig må stå i stedet for en socialpædagogisk indsats.

LOS har en generel bekymring for, at de foreslåede regler vil tilskynde til kommunale besparelser på den socialfaglige indsats på børne- og ungehjem samt botilbud, herunder at reglerne kan animere til ikke at ansætte fagligt uddannede medarbejdere, men i stedet lægge op til et nøgleregime, hvor af- og indelåsning afløser tilstedeværelse af medarbejdere. LOS anerkender, at det foreslåede Socialfaglige Nævn er et værn imod dette, men finder til trods herfor et behov for generelt i bemærkningerne til lovforslaget at

tydeliggøre, at muligheden for aflåsning af døre ikke må erstatte krav til uddannede medarbejdere og en socialfaglig indsats, også i forhold til de mennesker, der har behov for tilstedeværelse af medarbejdere døgnet rundt samt specialindrettede boliger.

LOS er bekymret for, at anvendelse af magt kan være en vej til udvikling af en forrående kultur. Det bør derfor indgå som en del af lovgivningen, at børne- og ungehjem samt botilbud skal dokumentere, at de arbejder aktivt for at modarbejde forråelse.

LOS finder, at kompetent ledelse er afgørende for at kunne sikre høj faglighed, modarbejdelse af forråelse og høj etik i arbejdet på sociale tilbud. Dette særligt i situationer, hvor forskellige former for magtanvendelse vil kunne være nødvendige. LOS foreslår derfor, at det stilles som krav til ledere på sociale tilbud, at de skal have en autorisation, som opnås gennem en efteruddannelse i ledelse, modarbejdelse af forråelse og etik på en professionshøjskole. LOS anbefaler, at en sådan autorisation indføres i forbindelse med en specialeplan og i første omgang stilles som krav til tilbud på det højt specialiserede område.

1. Konkrete bemærkninger til ændringer i lov om social service

LOS har en række bemærkninger til de konkrete forslag, som fremgår nedenfor.

Vedrørende § 124b, stk.2 og 124d, nyt stk. 1 og 2: Fysisk guidning

Det fremgår af forslaget, at der i forhold til fysisk guidning gives mulighed for at personalet:

- ved konflikt stille sig imellem en person, der udviser grænseoverskridende eller konfliktskabende adfærd og en anden person (§124b, stk. 2)
- Løsne en persons greb i en anden person eller greb i dørhåndtaget til en anden persons bolig eller til et andet opholdsrum (§ 124d nyt stk. 1 og 2)
- Fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til egen bolig eller til et andet opholdsrum på et bo- eller dagtilbud (§ 124d, stk. 2)

LOS bemærker hertil, at om end disse muligheder kan virke relevante, vil det kræve en meget høj faglighed og etik fra den enkelte medarbejder i den konkrete situation at sikre, at fysisk guidning er relevant og proportionel i den konkrete situation, samt at dette ikke er en vej til udvikling af en forrående kultur. Det er LOS' klare bekymring, at de foreslåede muligheder for fysisk guidning kan medføre udvikling af en forrående kultur samt være uproportionelt både i forhold til den beboer, man ønsker at guide, og de øvrige beboere, der vil være vidner til guidningen. Hvis forslagene fastholdes, anbefales det derfor både, at der stilles krav til autorisation af ledere på sociale tilbud, samt at tilbuddene skal dokumentere, hvordan de systematisk arbejder for at modvirke forråelse samt at dette knyttes til kvalitetsmodellens tema 7 om Organisation og Ledelse, hvori det kan tilføjes, at lederen skal have kompetencer både ift. ledelse, men ligeledes i arbejdet imod forråelse.

Vedrørende §130: Det Socialfaglige Nævn vedrørende Magtanvendelse over for Borgere med Handicap

Det foreslås, at der oprettes et Nævn, der skal træffe afgørelse i forbindelse med særligt indgribende magtanvendelser. Nævnet skal bestå af en dommer samt 1 medlem udpeget efter indstilling fra DH og 1 medlem udpeget efter indstilling fra KL.

LOS har tre konkrete bemærkninger til sammensætningen af Nævnet. For det første mangler Nævnet med den foreslåede sammensætning medlemmer med indsigt i beboere med komplekse sociale udfordringer. Det anbefales derfor, at Nævnet tilknyttes særligt sagkyndige eksperter med ekspertise i misbrug, psykiatriske diagnoser og andre komplekse udfordringer, som skal involveres i sager omhandlende beboere med denne type udfordringer.

Det bemærkes endvidere, at KL har en dobbeltrolle, da KL er både myndighed og leverandør på området, hvorfor KL i et Nævn derfor vil skulle træffe afgørelser om magtanvendelser på egne tilbud. Dette mindsker den retssikkerhed, der er et af formålene med Nævnet, og det anbefales derfor, enten at KL's mandat præciseres, herunder i hvilken egenskab KL har sæde i Nævnet, alternativt at KL ikke har sæde i Nævnet men erstattes af ekspertmedlemmer med socialfaglig indsigt.

Det anbefales derudover, at man forholder sig til antallet af forventede sager i Nævnet, herunder at der vil være behov for en hurtig behandling, hvorfor en mulighed kan være at lave regionale Nævn tilknyttet de forskellige afdelinger i Familieretshuset.

Det bemærkes, at Nævnet skal træffe afgørelse om:

- Kortvarig indelåsning af beboer i egen bolig i botilbud (§ 128h)
- Kamerakig i afgrænset periode (§ 128b)
- Aflåsning af skabe, skuffer mv. i beboers egen bolig i botilbud i afgrænset periode (§ 128g)
- Åbne dør hos beboer for at undgå at beboer gør væsentlig og alvorlig personskade på sig selv eller andre eller en væsentlig sundhedsmæssig risiko for beboeren eller andre (§ 128i)

LOS finder, at indelåsning af beboer i egen bolig er en alvorlig og indgribende magtanvendelse, der er et alvorligt indgreb i selvbestemmelsen samt øger risikoen for et nøgleregime frem for en socialpædagogisk behandling, støtte og hjælp. LOS anbefaler derfor på det kraftigste, at dette forslag udgår.

LOS finder, at kamerakig i en afgrænset periode kan være hensigtsmæssig af hensyn til en beboer, der vil kunne blive mindre forstyrret ved kamerakig, end ved at en person fysisk skal sidde ved siden af beboeren og holde øje fx om natten, eller gå ind til en beboer flere gange i løbet af en nat. LOS finder, at Nævnet her er et værn imod, at denne form for magtanvendelse overskrider den enkelte beboers personlige grænser og integritet.

LOS finder, at aflåsning af skabe, skuffer mv. i en beboers egen bolig i en afgrænset periode kan være hensigtsmæssig fx for at sikre, at beboeren ikke skader sig selv ved at spise medicin, der kan være farlig for beboeren. LOS finder, at Nævnet her er et værn, der skal sikre, at anvendelse af aflåsning er proportionel og ikke skader den enkelte beboers selvbestemmelse eller integritet.

LOS finder, at muligheden for at åbne en dør til en beboer for at undgå, at beboeren gør væsentlig og alvorlig personskade på sig selv eller andre eller at der er en væsentlig sundhedsmæssig risiko for beboeren kan være hensigtsmæssig i særlige tilfælde, hvor en beboer fx ikke er bevidst om det sundhedsskadelige i at smøre afføring rundt i sit værelse eller ved bekymring for, at beboeren er ved at tage sit eget liv. LOS finder, at Nævnet ligeledes her er med til at sikre proportionalitet ved anvendelse af muligheden for at gå ind i boligen hos en beboer.

Vedrørende § 129b: Optagelse i særlige botilbud alene med samtykke fra værge eller fremtidsfuldmægtig
Det foreslås, at man kan optages i særlige botilbud med samtykke fra værge eller fremtidsfuldmægtig, hvis

man ikke modsætter sig flytning men heller ikke evner at give informeret samtykke. LOS anbefaler i denne sammenhæng, at man ser på værgemålsreglerne før, dette forslag gennemføres, da mange værger i dag er faste værger beskikket af Familieretshuset, hvorfor de ikke kender den pågældende beboer, de skal træffe en så indgribende beslutning på vegne af.

Vedr. § 128d, § 128e og § 128f om låsning og sikring af døre

Det foreslås, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om:

- Låsning og sikring af døre til fælles opholdsrum i afgrænset periode (§ 128d)
- Låsning og sikring af døre til servicearealer og fælleskøkkener i en afgrænset periode (§ 128e)
- Låsning eller sikring af låger fra udeareal i afgrænset periode (§ 128f)

LOS bifalder muligheden for i en afgrænset periode at kunne aflåse døre til fælles opholdsrum, servicearealer, fælleskøkkener og låger fra udeareal for at sikre en beboer imod at gøre skade på sig selv. Det bemærkes her, at dette ikke kan stå i stedet for en vedvarende socialpædagogisk indsats, hvorfor det i forbindelse med en afgørelse herom bør være tydeligt, hvordan der arbejdes socialpædagogisk for at undgå anvendelse af de pågældende magtanvendelser. LOS bemærker derudover, at kommunalbestyrelsen ligeledes her har en dobbeltrolle, hvormed de både skal træffe afgørelse om aflåsning af døre på egne samt på eksterne tilbud.

3. Konkrete bemærkninger til forslag til ændring af lov om voksenansvar

For voksenansvarsloven er der fremsat en række lovforslag, der ændrer muligheden for at fratage mobiltelefoner og andet elektronisk kommunikations- og spiludstyr samt fratage alkohol og euforiserende stoffer for at kunne drage omsorg for barnet og af hensyn til barnet og den unges trivsel, sundhed og udvikling. Magtanvendelser over for børn og unge på børne- og ungehjem er fyldt med dilemmaer i skismaet mellem ønsket om at drage omsorg og en magtanvendelse, der i situationen ofte vil opleves som det modsatte af omsorg. Jf. tidligere omtalte undersøgelse fra LOS i efteråret 2023, hvoraf det fremgår, at medarbejdere fx kan konstatere, at de svigter et barn, når de ikke kan forhindre fx en ung pige i at prostituere sig eller i at udvikle et misbrug.

Det er vigtigt at slå fast, at magt kan ikke anvendes som et socialpædagogisk værktøj, hvorfor det er afgørende, at de foreslåede muligheder for magtanvendelse alene kan anvendes som en kort intervention som del af en sammenhængende socialpædagogisk indsats, og alene i de situationer, hvor socialpædagogiske værktøjer og indsatser ikke kan sikre omsorg for barnet eller den unge i den konkrete situation. Det er derfor afgørende, at socialpædagogiske metoder og mindre indgribende reaktioner er anvendt og forsøgt inden en fysisk magtanvendelse. Det skal dermed være tydeligt, at magtanvendelsen ikke er en sanktion imod barnet eller den unge, men er et udtryk for den omsorg, forældre ville drage for deres børn i den konkrete situation. LOS har i flere sammenhænge talt om det udvidede forældreansvar, hvormed der menes, at de børn og unge, der bor på et børne- og ungehjem, skal lære de normer og værdier, de ville lære i en familie, og som de senere skal kunne give videre til deres egne børn. Dermed er det børne- og ungehjemmets ansvar at sikre, at børnene og de unge ikke skader sig selv eksempelvis gennem misbrug og prostitution.

LOS finder ikke, at formuleringerne om hensynet til barnet eller den unges trivsel, sundhed og udvikling er tydelige nok eller sikrer imod, at magtanvendelsen anvendes som en sanktion frem for omsorg. Der er eksempelvis meget vide grænser for en fortolkning, der handler om at sikre barnet eller den unges søvn, så det kan passe sin skole, uagtet at dette fra et forældresynspunkt ville handle om opdragelse og omsorg.

Situationer omkring prostitution, salg og køb af euforiserende stoffer mv. står her langt mere klart. LOS anbefaler derfor, at det tydeliggøres, hvad der konkret falder ind under formuleringen trivsel, sundhed og omsorg.

Vedrørende § 4: husorden

Det foreslås, at regler og retningslinjer om og forbud mod indtagelse og besiddelse af alkohol indskrives i en husorden.

LOS bemærker hertil, at det er afgørende for at sikre, at de børn og unge, der bor på et børne- og ungehjem, tager ejerskab til de regler og retningslinjer, der fastsættes i en husorden, at de inddrages konkret i fastsættelsen af husordenen og er med til at skrive den, hvorfor det kan anbefales, at denne evalueres årligt. Det anbefales derudover, at det skal stilles som krav, at der fastsættes en praksis for, hvordan et nyindflyttet barn eller en nyindflyttet ung orienteres om husordenen på en måde, der kan bidrage til accept af denne, eksempelvis ved at inddrage de øvrige børn og unge på anbringelsesstedet.

Vedrørende § 9: anvendelse af fysisk magt

Det foreslås, at personalet i særlige situationer må anvende fysisk magt for at fratage et barn eller en ung euforiserende stoffer, alkohol, mobiltelefoner eller andet elektronisk kommunikations- eller spiludstyr.

Det bemærkes hertil, at det er voldsomt at give mulighed for at fratage ting fra barnet eller den unge ved anvendelse af fysisk magt, herunder at begrebet fysisk magt giver associationer til voldsom fysisk magt anvendelse over for barnet eller den unge, hvilket ikke bør være muligt i forbindelse med fratagelse af effekter, hvilket bør præciseres i lovforslaget.

Det fremgår af bemærkningerne, at forslaget har bund i en formodning om, at barnet eller den unge ikke frivilligt vil aflevere fx en mobiltelefon. Det anbefales, at det præciseres, hvilken form for fysisk magt, der er tale om. Fx må man tage telefonen ud af hånden på et barn eller en ung? Herunder at det præciseres, at man ikke må anvende fysisk magt over for barnet eller den unge i forbindelse med at fratage barnet eller den unge euforiserende stoffer, alkohol, mobiltelefoner mv.

Vedrørende § 15b: Inddragelse af mobiltelefon eller andet elektronisk kommunikations- eller spiludstyr i en midlertidig eller afgrænset periode

Det foreslås, at lederen af et anbringelsessted kan beslutte at inddrage et barns eller en ungs mobiltelefon eller andet elektronisk kommunikations- eller spiludstyr i en midlertidig og afgrænset periode.

Det bemærkes hertil, at særligt mobiltelefonen er af stor betydning for børn og unge på børne- og ungehjem, da det er igennem denne, de kan fastholde kontakt med venner og familie. Mobiltelefonen kan derfor være særligt tryghedsskabende for barnet eller den unge, hvorfor det kan afføde voldsomme reaktioner at få frataget denne. Det bemærkes endvidere, at mobiltelefonen af nogle unge anvendes til fx prostitution samt salg af stoffer, hvorfor besiddelsen af mobiltelefonen kan udgøre en hindring for den socialpædagogiske indsats.

Det bemærkes, at da mobiltelefonen for et nyindflyttet barn eller en nyindflyttet ung kan have en særlig tryghedsskabende funktion, vil det kunne være skadeligt for den tillidsopbygning, der skal ske mellem anbringelsesstedet og barnet eller den unge, at fratage denne mobiltelefonen i en afgrænset periode, i de første måneder efter, at barnet eller den unge er flyttet ind. Dette vil heller ikke sikre, at der forud for den midlertidige fratagelse af mobiltelefonen er arbejdet socialpædagogisk med barnet eller den unge. Det

anbefales derfor, at det indskrives, at de elektroniske devices ikke må fratages et nyindflyttet barn eller en nyindflyttet ung.

Det bemærkes endvidere, at lederen med dette forslags gennemførelse får et udvidet ansvar, hvorfor LOS gentager forslaget om, at ledere på sociale tilbud skal autoriseres, blandt andet som en faglig sikkerhed for, at denne type beslutning træffes på et solidt fagligt grundlag.

Det bemærkes, at det kan overvejes, om denne type magtanvendelse på linje med de magtanvendelser, der skal forelægges Det Socialfaglige Nævn, skal forelægges en lignende instans på børne- og ungeområdet som fx Ankestyrelsen.

Vedrørende § 16, stk. 2: rumundersøgelse

Det foreslås, at lederen af et anbringelsessted uden retskendelse kan beslutte at undersøge et barn eller en ung person eller dennes opholdsrum, hvis en række betingelser er opfyldt.

Det bemærkes hertil, at det vil være afgørende, at der er væsentlige og vægtige grunde til at foretage denne undersøgelse, der kan opleves som et overgreb imod den personlige frihed for barnet eller den unge, herunder vil være afgørende, at en sådan undersøgelse gennemføres på en måde, hvor man med stærke socialpædagogiske kompetencer søger at nedtrappe den konflikt, der kan opstå med barnet eller den unge. Det bemærkes dog, at det vil kunne medføre mindre konflikt, end hvis undersøgelsen skal gennemføres med en retskendelse.

Det bemærkes jf. ovenfor, at lederen med dette forslags gennemførelse får et udvidet ansvar, hvorfor LOS gentager forslaget om, at ledere på sociale tilbud skal autoriseres, blandt andet som en faglig sikkerhed for, at denne type beslutning træffes på et solidt fagligt grundlag.

LOS står til rådighed for uddybende forklaringer og bemærkninger, og politisk chef Trine Schaldemose kan kontaktes på tsc@los.dk eller tlf. 3118 4215.

Med venlig hilsen

Mads Røke Clausen

Direktør